

FARNADI TAMARA EMLÉKÉRE (1968-2025)

FARNADI TAMARA₁ ZENÉBEN LETT ÖRÖM₂

- Játsszunk még a nyuszival! – kérlel Juli.
- Jó, melyik dalt énekeljük el?
- Mindet! Az összeset!

Lekuporodunk, összebújunk, és kezdjük előlről. Virágot ültetünk, kis magocskák ringatóznak a tenyerünkbe, esőt küldünk rá, a nappal melengetjük, földdel betakarjuk, és egyszer csak magunk leszünk a növény: hajladozunk, ágaskodunk, simogat minket a szél. A dalok szárnyán repülünk, madarakká változunk, erdő fái közt lakó nyuszikká, bogarakká, végül visszabújunk a földre kis hangyaként, elringat minket saját altató dalunk, még a szemünket is becsukjuk.

Na, most- gondolom-, most zongorázom valami szépet, tart még a varázslatos csönd, ami a dalaink után maradt. Ahogy ujjaim táncolnak a billentyűn, úgy mozdulnak meg a színes zoknik, az alatt a kicsi lábujjak. Nehéz a parkettán mozdulatlanul üldögélni: el is nevezzük „zokni-táncnak” ...

¹ A győri Bartók Béla Ének-zenei Általános Iskola tanára, aki a LFZE szerzett diplomát az énektanár és karvezetői szakon. „Sok nagy tudású tanárt mondhattam mesteremnek: Dobszay Lászlót, Párkai Istvánt, Földes Imrét.”

² Parlando 2012/3.

Csak Katának marad csukva a szeme, összefogja térdeit, fejét lehajtja ölébe.

– Egy hangya benn maradt a földben. Segítsünk neki kijönni? – kérdezem suttogva, mikor a zongorázást abbahagyom, és Katára nézek. Ő bólint szomorúan.

– Melyik dallal húzhatunk ki onnan?

– Tavaszi szél vizet áraszt... – mondja a bajba jutott hangya, és már meg is fogjuk egymás kezét, hogy Katával együtt tavaszi rétté változtassuk az iskola termét.

Mikor csacsogva, csiripelve öltözünk és búcsúzkodunk – még hetet kell aludni, hogy újra találkozzunk – én eltűnődöm:

Így születik meg, és örökösen formálódik az a fészek, az a puha rét, melyet az óvodás gyermekekkel varázsolkodunk magunk köré a győri Bartók iskolában. Mikor elsőként visszajönnek hozzánk, már hazajönnek. Védelmes sziget várja őket, melyet kétszáz gyermek változtat át nap, mint nap a muzsika szigetévé. A kóruséneklés csodája, az énekhang képzése, a hallás fejlesztése, a zenei írás-olvasás elsajátítása egész életre szól, kitörölhetetlenül. Kodály Zoltán zenei nevelési elvei a teljes, egész ember életútjára iránymutatást adnak, igényt az igazi érték megtalálására zenében és az életben egyaránt. Ám őseink dalait már nem a jó szagú virágos réten, nem a tündöklő csillagos ég alatt a falusi öregektől tanulta énekeljünk, hanem iskolai keretek közt padok, székek, füzetek társaságában. A pedagógus színes személyiségén múlik, hogy ezt a csodálatos hagyományt olyan nyugodt, változatos, fantáziával teli közegbe helyezze, ahol a kodályi életmű és pedagógiai rendszer elhintett magjai hatalmas, terebélyes fákká növekedjenek, és amiben az éneklő, muzsikáló gyermek és tanítója is örömét leli.

A zene és a gyermek között sok kapcsolat létezik. Például mindkettő lételeme a mozgás. Dr. Kokas Klára (egykori Kodály-tanítvány) a zene befogadását az önfeledt mozgás-improvizáció által megközelítve, a zene teljes figyelmének kialakításával a Kodály-módszernek egy új, gyermekközpontú utat nyitott meg, mely hagyományos, illetve ének-zenei iskolákban, fogyatékkal élők és hátrányos helyzetű gyermekek között egyaránt felvirágoztatja az iskolapadba szorult énekórát.

A szabad mozgás, melyet egy dal, illetve egy hallgatott zenemű ihlet, egyre érzékenyebbé tesz a zenéhez vezető úton. Lassan megjelenik a meghittség, az áhítat, a szenvedély, a bánat: a muzsika elvarázsol minket. A legnagyobb csoda, hogy az öröm és a feltörő érzelmek útján megszületik a katarzis. Mindezt együtt

éljük át, közösen. Ez az aktív zenebefogadás a gyermek személyiségét harmonizálja, segít megnyílni a külvilág és saját maga felé.

Az énekóráink tánccal kezdődnek, az első húsz perc az önfeledt játéké. A „hangszálébresztgető”, apró mozdulataink átmelegítik testünket-lelkünket. Ráhangolódunk az énekórára, fáradtságunk, zaklatottságunk fokozatosan eltűnik: most már átadhatjuk magunkat a zenének. A gyerekek által kiválasztott dalok következnek, melyre kezünk-lábunk megmozdul, és hamarosan egész testünk követi. Váltakoznak a néptánc elemeivel tarkított lépéskombinációk, illetve a dal történetének, dallamának, érzelmi mondanivalójának szabad, ösztönös mozdulatai. Számunkra mindkettő fontos. A dal lüktetése a zene szívverése: fontos megéreznünk, hogy együtt doboghasson vele a mi szívünk is. A szabad önkifejezésben pedig engedjük, hogy a dal átszívárogyon bőrünkön, és a véráramba kerülve, eggyé váljunk vele.

A dalok dallamvonala, annak meghallása, mutatása térben a szolmizáció alapja és kiindulópontja. Ám a dallamrajzokból egyszer csak elindul valami egészen belülről, és viszi kezeinket, lábainkat. Ekkor már nem mi mozdulunk a dalra, hanem a dal mozdit meg minket és lendít, röptet, közben átjárja egész lényünket. Így válunk igazán eggyé az énekünkkel, ilyenkor a szolmizáció már eltörpül, csak a zene öröme marad.

A dalok ritmusa (a hangoknak az időben való elhelyezése), annak hosszabb-rövidebb szünetekkel tarkított változatai a gyermek játszótársaivá válnak. Az apró részletekben megtalálható kapaszkodópontok – jelzőbóják – alakítják ki a rendet a ritmusok színes világában. Ilyenek: a szünet, a nyújtott/éles ritmusok, a szinkópa, az ismétlődések. Ezeknek, a többitől eltérő, különleges mozdulatokkal való megjelenítése átláthatóvá teszi a dalban megbújó- szakavatatlan fül által nem is hallható- szerkezetek észlelését, megérzését, megmutatását.

Az óra második fele, mely a zenei írás-olvasással, hallással foglalkozik, nyugodt és koncentrált figyelmet igényel. Az óra eleji tánccal megadtuk a lehetőséget a játékra, a felfrissülésre, így leülve, tiszta fejjel és lélekkel, feltöltődve kezdetünk neki feladatainknak.

A kodályi koncepció szerint az apró, megismert részletekből évek alatt fokozatosan állnak össze a motívumok, zenei mondatok, periódusok nagy formákká. A megtanult elemek rakosgatása, cserélgetése, gyakorlása által válnak érthetővé a zenei egységek. Így a tanulmányunk során azt észleljük a zenében, amiről már tudunk valamit.

A Kokas koncepcióban rögtön, az egész mű bontakozik ki előttünk (illetve annak 2-3 perces részlete), melynek apróbb elemei többszöri meghallgatás után

jelennek meg számunkra. Mindenre figyelünk az első pillanattól kezdve, belemerülünk a zenébe, mint egy nagy, vízzel teli medencébe. Ilyenkor olyat is észlelhetünk, amit megfogalmazni még nem tudunk, mégis érzékennyé válunk rá, örömünket leljük benne: teljes egészében befogadjuk.

Tehát míg az előbbiben a részeket raktuk össze egésszé, úgy az utóbbinál az egész bomlik fokozatosan kisebb egységekké.

A Kokas-pedagógia kulcsa az a tanító, aki a segítségre, szeretetre vágyó gyermeket türelemmel, együttérzéssel segíti a növekedésben. Ez egy gyermekközpontú tanítás. A tanítónak bele kell bújni a gyermeki létbe, és állandó megújulással, nyitottsággal, türelemmel valódi, saját énjét is fel kell vállalnia szüntelen önvizsgálattal, önképzéssel. Ehhez saját magán kell először változtatnia, és oda kell kuporodnia a gyermekhez. „*Aki lehajol a gyerekekhez, görbén marad. Aki közéjük telepszik, a szemükbe nézhet.*” (Kokas, 1998:14) Ha ezen az úton indul el, szárnyakat kap a tanításhoz. Minden megtett apró lépés egyre közelebb vezet a gyermekhez, a zenéhez, az örömhöz.

FÜGGELÉK

[MTA-LFZE Aktív Zenetanulás Kutatócsoport 2016–2021 //Deszpót Gabriella- Farnadi Tamara-Buda Sára: Tanári módszertani segédlet a Dinamikus énekzene-tanuláshoz az általános iskola alsó tagozatán \(Tóth Teréz recenziója\) \(pdf\)](#)
(Parlando, 2021/3.)

[Dinamikus ének-zene tanítás. Farnadi Tamarával Buda Sára beszélgetett 2021 decemberében \(Taní-tani, 2022\)](#)
(Parlando, 2022/2.)

[Alkotóerő – képzelet – határok: a Parlando kerekasztal-beszélgetése \(2024. V. 15.\) Vitavezető: Tóth Teréz. \(A videófelvételt Tóth Ernő készítette, 1:53:52\)](#)
(Parlando, 2024/6.)

[Elhunyt Farnadi Tamara \(1968–2025\) Artisjus-díjas zenepedagógus, karnagy, Kokas-oktató és a Dinamikus Zenepedagógia képzési vezetője \(Tóth Teréz\)](#)
(Parlando 2025/4.)